

Josef Hanzlík Za hymnou

Jako by v Čechách oněměl i kat
ten sen se vrací
a ocúnové cibulky se tisknou k dětským rtům
kde domov tvůj kde domov tvůj
kde ostatními dráty prodráš se k její hrudi
to v jejím sadě skví se jara květ
a vrazi pnou se výše než psí víno
to je tvá modře zpruhovaná vlast
a přes prsy ji bili hadicemi
aby se smála aby tančila
v polkovém rytmu a v národním kroji
už tušíš bratříčku který jsi líbal hada
na ústa neboť byla sladší jejich ústa
zde zemský ráj to na pohled
zde kolébka tvá i hrob tvůj
obě měkce vyloženo vápnem čeká
tvůj první pláč a poslední tvé zachroptění
bratříčku, ty ji miluješ
a blouzníš
zde neoněměl kat
zde tucet učedníků trpělivě maže
jehněčím lojem čepy v gilotíně
a tucet Maří Magdalén už plete koše
na zutínané plavovlasé hlavy
Sestřičko skryj se
chtějji tvoji bezmoc
dnes večer v kasinu se o ni bude hrát
to vrah a nohsled
stin a udavač
řečník a zvíře
budou o ni hrát
o sestřičku mou
bezmocně kdesí v květech zavitou a skrytou
jako by jí uvadaly slzy na řasách
jako by se dosud chvěla láskyplnou bázní
o zemi krásnou
zemi milovanou
sestřičku mou
i v dědictví mi danou
sestřičku jedinou
kolébku mou i hrob můj
a ty se mne dál úpěnlivě tážeš
kde domov tvůj
zatímco nůž jenž určen sestřičce tvé vlasti
běžeš na srdce své
v boru jenž hučí po skalinách
a já ti pravím bratříčku
zde nejsou platny slzy
ani verše
zde je má dlaň
a zbraň kterou mě naučili střílet
sestřičko vlasti má

jsem tvůj
bratříčku
bratře
zde domov tvůj
zde domov tvůj

27.7.1968

LL č. 23, 1. srpna 1968

Pavel Kohout Jak se posílalo Poselství

Vymysleli jsme si to ve čtvrtek odpoledne, jelikož nám bylo úzko. Byli jsme čtyři. Chtěli jsme, aby to napsal Vaculík, ale Ludvík odmítl. Řekl, že se nechce stát trvalým pisatelem prohlášení. Patrně však měl obavu, aby nerozpoutal třetí světovou válku. Pak jsem to tedy napsal a uvažovalo se, co s tím. Machonin navrhl zvláštní vydání LL, avšak šéfredaktor Jungmann pravil, že by s námi tiskárna vyběhla až tam. V tu chvíli volala tiskárna, jestli náhodou nechceme vydat zvláštní vydání LL, jinak že si něco vytiskne sama. Pochopili jsme, že nejsme odtrženi od lidu.

Pak se to nacyklostylovalo, nadešla noc a odebrali jsme se domů. Bylo mi naprosto nejasné, jak se to podpisování zorganizuje, když jsme na to čtyři a nemáme pod sebou aparát.

Po telefonu jsem se o tom zmínil svému příteli jadernému fyziku. Za hodinu někdo zvonil. Vstal jsem z postele a šel mu vynadat. Byl to můj přítel a chtěl texty. Když jsem mu dal jeden ze svých dvou, rozlítl se, že má dole v autě pověření od Pražských kanalizací a dalších jedenáct zájemců čeká doma, až jim to přiveze. Žádal na mně, abych text opsal. Dokázal jsem mu, že mám zlomenou ruku. Nato sedl k telefonu a vzbudil jakéhosi pána, kterému oznámil, že bude opisovat Poselství. Ten pán mu vynadal a řekl, že jde postavit na kafe.

Po půlnoci mě vzbudila redakce Práce, jestli to můžou anoncovat. Dlouho jsem nechápal co, a pak jsem jim ze zlomyslnosti řekl, aby probudili šéfredaktora Jungmanna.

Druhý den ráno byla redakce plná krásných slečen a odhodlaných mladíků, které svolal redaktor Chudožilov, aby rozvezli texty do pražských závodů. Začaly se žhavit dráty a vzduchem poletovala uctyhodná jména. Haďák přinesl karikatury různých státníků. Strašně jsme se smáli. Když nás smích přešel, uvědomili jsme si, že dotyční státníci nemají smysl pro humor. Dostali jsme záchvat zodpovědnosti. Měli jsme pocit, že by se to mělo tisknout jindy, ale styděli jsme se to Haďákovi říci. Tu řekl Haďák, že se nám to stydí říci, ale že by se to mělo tisknout jindy. Všem se nám

ulevilo. V tu chvíli by z nás byl měl radost i generál Kodaj.

Pak se vrátil jeden z těch mladíků a byl divně zaražený. Na naše naléhání se přiznal, že patrně vechal do stávky jeden závod ČKD, neboť jim svěřil, že byl Dubček na předsednictvu přehlasován, což se ráno všeobecně říkalo. Vyděšené jsme volali na městský výbor strany, ale tam nám řekli, že to stačili včas dementovat a jinak že nám drží palce, abychom stihli rotačku. Tomu mladíkovi jsme to zapomněli říci, takže v jedné odlehle místnosti celý den telefonoval různým provozům ČKD takto: „Dobrý den, prosím vás, není u vás stávka? A prosím vás, nemohli byste se zeptat? A prosím vás, kdyby byla, nemohli byste tam říct, že jsem se splét?“

Mezitím se vařily psací stroje a přišla se podepsat Jiřina Bohdalová, která kvůli tomu nešla k holiči, ačkoliv letěla v poledne na festival mládeže do Sofie. Závíděli jsme jí to mládí a pokračovali v práci. Moje spočívala v tom, že jsem chodil kolem dokola po redakci, rozčilen jako slepice. Taky přicházely návrhy a doplňky. Když se nám líbily, zaznamenával jsem je do jednoho textu, z něhož si to pak všichni další zájemci opravovali. Po slabé hodině mi redaktor Veselý tahal text z kapsy zcela automaticky a stejně tak ho do ní vracel. Pochopil jsem, že mne vnímá jen jako chodící zásuvku. Při jedné obchůzce jsem zastihl svého přítele jaderného fyzika, jak odevzdává 1100 podpisů. Šel jsem s ním za to na oběd.

Když jsem se vrátil, byl už šéfredaktor v tiskárně. Náhodou jsem zjistil, že mu nedali ten nejdůležitější papír, na kterém byl seznam podpisů z pražských závodů. Honem jsme ho volali, ale on pravil, že se už kalandruje a že jsme bordeláři.

Běželi jsme za ním do Melantricha, ale to už byla rotačka před startem. Na dvoře se hádali kameloti, kdo to musí mít dřív. Vrchní strojník přistoupil k rotačce, pohladil ji, poplival a spustil s pozdravem „Za Dubčeka!“

Můj přítel jaderný fyzik, jenž mne stále sledoval, otevřel čerstvé číslo, umazal si kabát a hledal svých 1100 podpisů. Pochopitelně je nenašel, neboť byly na tom papíru, co se zapomněl v redakci. Než mi stačil dát pár facek, slíbil jsem mu čestným slovem, že je přečtou v Televizních novinách. Řekl několik nespolečenských vět a odebral se k televizoru.

Před tiskárnou stáli v dešti Machonin s Jungmanem a čekali, až se to začne prodávat. Měl jsem vztek, že mám premiéru jen jednou do roka, zatímco oni každý týden a v bouřlivých časech dokonce dvakrát.

Nato jsme tu věc s Jiřím Hanzelkou přečetli v televizi.

Poté jsem jel s kamarády ke Golemovi přesvědčovat jednoho občana NDR, že to myslíme dobře. Podánilo se nám to bezvadně. Pochopil už po dvou litrech Mistra Kampana. Spočítali jsme si, že na NDR posta-

čí 340 tisíc hektolitrů, a ulevilo se nám.

V jednu hodinu v noci jsme se vraceli kolem Dětského domu. Byl tam sběh lidí a my vystoupili, abychom se podívali, koho přejeli. Ale byla to podpisová akce. Vymyslel si ji jeden mladý muž na svou pěst. V tu chvíli měl už 7000 podpisů a pár spolupracovníků, kteří se rekrutovali z kolemjdoucích. Dětský dům zaplňkoval stolky, zidle a své dobré jméno.

Někdo se mne na něco zeptal a já jsem naneštěstí odpověděl. Za hodinu se podávala na chodníku káva a sušenky. Ze zástupu se vynořil herec Litera, jenž právě dorazil z představení na Karlštejně. Oznámil nám, že Karel IV. si o přestávce nasadil brýle a přečetl Poselství obecnstvu, jež silně aplaudovalo. V půl čtvrté ráno se mi podařilo uprchnout.

V sobotu dopoledne jsem z postele odrazil nápor zahraničních korespondentů. Vydával jsem lékařské zprávy o svém stále se zhoršujícím stavu, protože se mi strašně chtělo spát. Neodolal jsem pouze zpravodaji ÚP, jenž se s celým svým televizním nádobím utábořil u mých dveří a volal skrze schránku různými světovými jazyky, že mu v jedenáct letí letadlo. Když jsem ho vpustil, zželelo se mi ho podruhé, neboť mě spolupracovníci odjeli na víkend, takže sám současně obsluhoval kameru, magnetofon a ještě si na to svítil. Položil mi otázku, co bylo v tom Poselství, což mu mohl říci kdokoli.

Potom jsem se marně snažil psát jeden filmový scénář, který se snažím marně psát už od sjezdu spisovatelů. Je to příběh o rozdělené Praze, na jejímž levém břehu stojí Američané a na pravém Rusové. Taková utopie prostě. Odpoledne někdo zvonil a na chodbě stál ten mladý muž od Dětského domu, jehož ke mně přivezl motocyklista, který předtím jen tak jel kolem Dětského domu a už tam zůstal jako spojka. Oznámil mi, že mají 22 000 podpisů a ptali se, komu je mají předat. Neměl jsem nejmenší tušení a napadlo mne zeptat se v televizi. Řekli mi, že tam za půl hodiny přijede Dubček natáčet večerní vystoupení. To už byla taková klika, že jsem se začal bát. Ale vzali jsme ty podpisy a mazali k televizi.

Cestou jsem se v tom probíral. Potěšilo mě, že každé jméno je doplněno celou adresou, což později ušetří práci vyšetřovacím orgánům. Největší dojem na mne učinil podpisový list restaurace U Rozvařilů. Krom podpisů jako Kuchař, Salátka či Pomsila obsahoval paletu fleků, dávajících tušit, co vše bylo na poledním listku.

Ve Vladislavce už čekala televizní generalita. Jeden z hochů od Dětského domu se neustále vypytl, jak početný doprovod má v těchto bouřlivých dnech první tajemník neposlušné strany. Pak přijela osamělá šestsettrojka a z ní vystoupil jediný Dubček. Nejsem pro konvoje pistolníků, ale tohle mi přišlo moc. Chtěl jsem se nabídnout, že bych alespoň do večera jezdil s ním.

Ale to už si vesele povídal a hnal se rovnou do maskérny, jako zkušený člen Městských divadel pražských.

Vetřel jsem se do režie a přihlížel. Na horních monitorech mluvil první tajemník a na spodních hrál Slovan Bratislava s Hamburger SV. Přišlo mi ďábelské, že z nás všech, jak jsme tam byli, baví fotbal nejvíc prvního tajemníka a právě on se nemůže koukat.

Vedle v bufetku seděl opilý mladík a pokřikoval, že mu Dubček může být ukraden. Hleděli jsme na něho s lítostí, že nemůže být on ukraden Dubčekovi. Sympatické na tom bylo, že se to smí. Sympatické bylo, že on to věděl taky.

Dívali jsme se na monitory, jak se první tajemník prohnul, když mu to naválilo do náruče. V tu chvíli bylo vidět, že ty podpisy něco váží. Zajímalo mě, kolik.

Pak se spěchal odličit. Když mě míjel, pozdravil jsem ho. Měl zřejmě pocit, že už mě někde viděl, a proto se zeptal, proč mám ten řáč. Odpověděl jsem vtipně, že mi někdo šlápl na ruku, jelikož mě v té historické chvíli nic jiného nenapadlo.

Nato jsem odjel domů, abych zhlédl televizní noviny. Po dvaceti minutách mě polilo horko, po půlhodině jsem dostal zimnici a ke konci jsem si nalil koňak. Vzpomněl jsem si při té celonárodní autogramiádě, jak jsme před osmačtyřiceti hodinami seděli v redakci čtyři a bylo nám úzko.

Mezitím dal Dětský dům k dispozici jednu místnost a počítač stroj. Představil jsem si, jak ředitelé jiných obchodních domů schnou závisí, ale pak jsem si uvědomil, že tolik zas nová ekonomická soustava ještě nefunguje. Štáb dobrovolníků se rozrostl a založil dvě filiálky. Jednu na Hlavním nádraží, kde byly zmrzlým sběratelkám zapůjčeny slušivé ajznboňácké kabátky. Druhé skupině říkali poněkud lascivně „ty holky od Prašný brány“.

Zrovna odešel Kriegel, jemuž se v davu ztratila žena, a zarazil tu Smrkovský, který jel kolem. Říkal, že náhodou, ale nikdo mu to nevěřil. Vysadili ho na stůl a on k všeobecné radosti nespádl, protože má trénink ze Slovanského domu. Podařilo se mu zastavit dopravu, což není ostatně v Praze žádný kumšt. Ujistil shromáždění, že kdo by zradil obrodný proces, na toho by se vzpomínalo nejmíň sto let, a on že to nebudne. Turisté z bratrských zemí padali houfně do mdlób. Nato k němu přistoupil jeden občan a sdělil mu, že by ho manželka chtěla poznat, ale že se stydí. „Kde je?“ zahrml předseada Národního shromáždění a slezl se stolu. Byl doveden k manželce, objal ji a ona zaplakala. On taky a radši odjel, když mu ještě stačili říct, že poslední sčítání podepsaného lidu hodilo jenom zde číslík 29 396.

Jel jsem si pro benzín a chtěl jsem jít spát, ale nedalo mi a znovu jsem se tam vrátil, takže jsem opět hodinu diskutoval. Jeden pán mi dal otázku, co se stane, když

nás někdo obsadí. Zeptal jsem se, má-li na mysli Martany. Pokáral mne, že jsou to příliš vážné věci, než abych si z nich dělal psinu. Odvětil jsem, že jsme vážnosti situace učinili zadost a že v čase, kdy nemůžeme učinit nic lepšího, smíme používat humoru, neboť není účelem hry dočkat se dříve infarktu než socialistické demokracie. Nicméně ten pán trval na své otázce. Pravil jsem, že mám dost bujnové fantazii, ale že si to skutečně neumím představit, aniž bych nabyt dojmu, že se mi těch třiatdvacet let předtím jen zdálo. Ale ten pán se nedal tak snadno odbýt a nutil mne, abych si to přece jen představit zkusil a řekl mu, co bychom v tom pádě měli dělat. Řekl jsem mu tedy, že bychom v tom pádě měli dělat, jako že jsme si toho nevěštili. Zástup se smál a šel hlas, že to není tak úplně marný nápad. Odešel jsem v půl druhé, když já jsem chtěl tohle všechno napsat. Takže mě vůbec nevzbudil telefon, jímž mi kdosi v půl páté ráno pravil „Komunisto, zhyneš!“

V neděli kolem jedenácté dopoledne měla stanice Dětský dům 35 000 podpisů a otevírala další pobočky. Přiznali se mi, že všera neodevzdali Dubčekovi ten jediný hlas, který byl registrován proti němu. Domluvil jsem jim a tímto jej zveřejňuji: „Ať žije Antonín Novotný, bývalý prezident čs republiky. Pavel Kováč.“

Opravdu. Ať žije. Třeba nám ještě leccos poví.

Sběrači zaznamenali tento dotaz a odpověď: „Paní, na co se tu stojíte?“ „Na svobodu, paní!“

Odpoledne jsem na státní silnici blízko Votic prodával třešně. Respektive sledoval jsem zblízka počínání své dcery a její přítelkyně, které iniciativně očešávaly bezprizornou alej a prodávaly plody tu- i cizozemcům. Jako poutač jim sloužil deštník, popsaný křídou. Za tři hodiny si vydělaly osmdesát korun ze dvou stromů. Ostatní třešně byly odsouzeny ke zkáze. Hleděl jsem na to s patníku a nebylo mi jasné, okrádá-li má dcera stát či stáť mou dceru. Úděl profesora Šika se mi jevil dosti zoufalým.

Cestou domů jsem poslouchal zprávy. Rádio hlásilo, že vedení státu i strany odmítá výzvu Smeny k pětiminutové generální stávce. Chápal jsem je, ale měl jsem neodbytný pocit, že se to dalo říct zdvořileji, když se měla konat na jejich podporu. K národu s dobrým vychováním, za něž nás neustále chválí, patří i dobře vychovaná vláda. Co se pak stávky samé týče, mějme ji na paměti, kdyby snad, nedej bůh, trhla skutečná nouze.

Dětský dům rozšířil svou působnost na Hradčanské náměstí, k Národnímu divadlu, na Václavák a na pražská nádraží. Občané se vraceli z víkendů. Za posledních osm hodin přibýlo tolik podpisů jako za uplynulé dva dny. Bylo jich teď 71 566. Štáb měl už fungující skupinu překladatelů, která informovala v osmi jazycích zahraniční turisty a novináře. Nepo-

chyboval jsem o tom, že by byli s to vytvořit do dvou dnů celostátní organizaci. Přál jsem jim, aby skončili dřív, než někoho napadne, že by měli mít placený aparát.

Od Pelikána jim poslali gratis táč chlebičků, mine-rálky a pivo.

Mezi devátou a půl desátou večer se dostavila špička. Za hodinu se podepsalo téměř 9000 lidí, kteří vesměs řádně omluvili pozdní příchod.

Opět se vysílaly zprávy. Ostře sledovaný vlak s předsednictvem vyjel z Košic neznámou kam. Na okamžik mě napadlo, že snad sovětsí státníci přece jen mají smysl pro humor. Pokoušel jsem si představit vagóny plné politbyr, ale nepodařilo se mi to. Pomyšlel jsem si také, že vedení s takovou důvěrou v zádech by nemuselo jezdit na schůzky bůhvíkam.

Pak se připozdívalo a začali jsme reálně uvažovat, kde ten stoh podpisů uložit přes noc. Chtěli ho nechat u vratného, ale mně to přišlo líto, zajel jsem domů a našel obrovskou cestovní brašnu.

Pět minut před druhou se všem klížily oči a venku už stáli jen nejotrlejší diskutéři. Rozhodli jsme se, že to zapichnem. Počítací stroj zafungoval naposled a ukázal 85 507. Zapsal jsem to, ale vtom přišli zvenku, že nějaká paní vyběhla z tramvaje, podepsala se a ještě stačila nastoupit. Zapsal jsem si tedy Ticháčková Anna, Praha 5, Na skalce — 85 508. Pak někdo bušil na dveře a všechno to usilování symbolicky uzavřel major Hynek Alois, MNO — 85 509.

Nato se nám asi všem zdálo, že by měly zvonit zvony, téct šampaňské a vypuknout všeobecné veselí. Ale byli jsme unavení a taky jsme si vzpomněli na ten vlak. Tak jsme si podali ruce, já jsem tou zdravou vzeprel tašku a jel domů.

V koupelně jsem ji zvázil, a teď už vím, že 85 509 podpisů váží osmnáct kilo, pětadvacet deka netto.

Za všechny jsem přál dobrou noc Heleně Kulíčkové, Pha Břevnov, Pionýrů 1713, která ležela navrch.

Postavil jsem si tu tašku ke gauči a uskočil s blahým vědomím, že v žádném pokoji na světě nebylo nikdy tolik lidí.

Ráno jsem tu tašku odnesl do redakce Literárek, aby ji Jungmann s Veselým a těmi lidmi od Dětského domu dodali Čestmíru Císařovi. Teď na ni čekám, abych mohl jet na dovolenou.

Tak jsme poslali Poselství.

Ještě mě napadlo, co se s tou hromadou podepsaných papírů stane. Pak jsem na to přišel. Jestli všechno dobře dopadne, chtělo by to truhlu. Malovanou, nejlíp z moravsko-slovenského pomezí, aby nebyla zlá krev. Ty papíry by se měly dát do té truhly a ta truhla do pracovní prvního tajemníka.

A kdyby zas někdo někdy přišel a něco říkal, měl by Dubček prostě vstát a otevřít tu truhlu.

Milan Kundera Malý a velký

Když v prvním dopoledni na 4. sjezdu spisovatelů začal číst Pavel Kohout Solženicynův dopis, v němž tento velký dědic Tolstého vypisuje tragické osudy sovětské literatury v podmínkách stalinismu a neostalinismu, Jiří Hendrych, sedící v první řadě na tribuně, zbruněněl, oblékl přes bílou, kšandami zdobenou košili sako a potácivě odcházel; vzadu na pódiu, kde jsme seděli Procházka, Lustig a já, řekl ještě památaná slova: „Všechno jste prohráli, všechno jste prohráli...“ a opustil zasedání.

Neboť leccos si už uvykli naši ideologičti otcové od nás sňáet, leccos se naučili neslyšet, když to v zájmu vlastního klidu slyšet nechťeli; tady však byla dotčena mocnost, z níž oni sami měli hrůzu a jejíž uši nemohli ošidit, tak jako podle potřeby šidávali své uši vlastní. První náraz, který oťrásl už v prvních hodinách sjezdem spisovatelů a uvedl pak do pohybu řetěz dalších konfliktů, byl tedy náraz o sovětskou bariéru.

Čtení Solženicynova dopisu před pěti sty lidmi v uzavřeném sále (pouhá informace o dokumentu, jehož existenci jsme nezpísobili ani nemohli zrušit) bylo tehdy odsouzeno jako nepřipustné vměšování do sovětských věcí. O rok později četly milióny lidí v celém světě oficiální politický text, v němž sovětsí vůdcové spolu se svými věrnými ukládají vedení našeho státu za prvé, za druhé, za třetí, co má dělat a jak má vládnout.

Srovnání obou situací ukazuje výmluvně, jaká vzájemná rovnost se skrývala za slovy o přátelství, lásce, bratrství a věčných časech. Poněkud mne proto dráždí používání staré okřídlené vazby: jako rovný s rovným. Takový náš vztah se Sovětským svazem nikdy nebyl a není takový ani dnes, kdy se vedení našeho státu s obdivuhodnou odvahou postavilo na vlastní nohy.

Vždyť si jen zkusme představit dnešní situaci obráceně. Představme si tu nepředstavitelnou věc, že by naši představitelé poslali do Moskvy nótu, v níž by protestovali proti poměrům v sovětském soudnictví, proti surovým procesům s intelektuály a studenty, proti sterilitě sovětského marxismu, proti nebezpečí neostalinismu, a dovozovali by (podobně jako to oni dovozují nám), že to zdaleka není jen vnitřní sovětská záležitost, nýbrž záležitost celého internacionálního komunistického hnutí, které je sovětskými poměry diskreditováno a v zájmu vlastní sebezáchovy trvá na jejich změně.

Je možno si vůbec představit, že by na to sovětsí vůdcové reagovali tak jako my? Že by široce vysvětlovali a omlouvali svou politiku? Že by dokonce v tom či onom bodu přiznali neúspěch? Že by zvali naše odboráře, zemědělce a turisty, aby se na vlastní oči přijeli přesvědčit, jaká je v Sovětském svazu demokracie? Že by nás v každé větě ujistňovali o nehynoucí lásce? Že by nás pozvali, abychom s nimi o tom všem jednali, a měli